

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

วรรณคดีลำนํ้า

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

* กระทรวงศึกษาธิการ *

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

วรรณคดีลำนํ้า

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดําเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๔๖-๗

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

ISBN 978-616-461-542-7

พิมพ์ครั้งที่สิบแปด

พ.ศ. ๒๕๖๘

จำนวน ๓๗๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย องค์การค้าของ สกสค.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์และโทรสาร ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ ต่อ ๓๑๘

www.suksapan.or.th

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้อยู่รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วยหนังสือเรียน ภาษาพาที หนังสือเรียน วรรณคดีลำนํ้า และแบบฝึกหัด ทักษะภาษา

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต วรรณคดีลำนํ้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ได้ปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนท่องจำบทประพันธ์ที่ไพเราะอย่างเห็นคุณค่า รู้จักใช้กระบวนการคิดนำไปสู่ความเข้าใจในการอ่าน เกิดความซาบซึ้งในวรรณคดีและวรรณกรรม วัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นไทย ความเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก การนำเสนอเนื้อหายังคงเชื่อมโยงกับวรรณคดีและวรรณกรรมที่กำหนดเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมกับการดำรงชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการและบรรลุดตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ว่าที่ร้อยตรี

(ธนุ วงษ์จินดา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุตรหลานที่อยู่ในวัยเริ่มเรียน ผลการศึกษาชี้ชัดว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ถ้ามีผู้ปกครองร่วมดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักและความเข้าใจ ให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านเขียนเพิ่มเติมที่บ้านด้วยความสมัครใจ

ผู้ปกครองควรเข้าใจว่า หนังสือเรียนเล่มนี้มีเนื้อหาเพื่อฝึกทักษะทั้งการฟัง ดู พูด อ่าน เขียน และคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งควรสังเกตความสามารถของผู้เรียน ให้ข้อมูลประสานสัมพันธ์กับครูผู้สอน อ่านหนังสือร่วมกับบุตรหลานของตนอยู่เสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของผู้เรียน

ผู้เรียนควรศึกษาหนังสือเรียน ภาษาพาที ควบคู่กับหนังสือเรียน วรรณคดีลำนํ้า
รวมทั้งฝึกทำแบบฝึกในแบบฝึกหัด ทักษะภาษา ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทที่ ๑ ดอกสร้อยแสนงาม

บทอาขยาน กาดำ

บทดอกสร้อย นกขมิ้นเหลืองอ่อน

นิทานอีสป กากับเหยือกน้ำ

๑

บทที่ ๒ นิทานอ่านใหม่

นิทานอีสป ราชสีห์กับหนู

๑๔

บทที่ ๓ รื่นรสสักวา

บทอาขยาน สักวาหวานอื่นมีหมีนแสน

บทสักวา สักวาดาวจะเข้ก็เหหก

๒๘

บทที่ ๔ ไก่แจ้แซ่เสียง

บทอาขยาน ไก่แจ้

บทดอกสร้อย ไก่แก้ว

๔๔

บทที่ ๕ ภาพวาดของสีเทียน

บทอาขยาน รักษาป่า

๕๘

บทที่ ๖ ยายกะตา

นิทานไทย ยายกะตา

บทอาขยาน ความดี ความชั่ว

บทร้อยกรอง เห็นผิด เห็นถูก

๗๒

บทที่ ๑

ดอกสร้อยแสงงาม

กาดำและนกขมิ้นในดอกสร้อย
เหล่านกน้อยน่ารักเล่นนกหนา
นิทานอีสปสนุกนักฝึกปัญญา
เรื่องนกกาให้ข้อคิดเตือนตน

บ่ายวันหนึ่ง **คุณครูใจดี**นั่งคุยกับเด็ก ๆ ใต้ร่มไม้
คุณครูพูดว่า “วันนี้แดดไม่ร้อน ลมพัด
เย็นสบาย บนต้นไม้ก็มีนกน้อยมาอาศัย ฟังสิ...
เสียงนกร้องเพลงช่างไพเราะ เรามาร้องเพลงกัน
ดีไหม”

เด็ก ๆ พากันยิ้มดีใจ รีบเข้ามาใกล้ รุมล้อม
คุณครู

เด็กชายพาทีพูดว่า “ผมอยากร้องเพลง **กาเอ๋ยกา**
ครับ” แล้วลุกขึ้นทำท่าทาง พลากร้องเพลง

กาเอ๋ยกา
มาจับต้นโพ

บินมาไวไว
โผมาต้นไทร

เด็กชายพาทีร้องเพลงไป ทำท่าบินมาบินไป
เพื่อน ๆ ไม่รอช้า ต่างร้องเพลง **กาเอ๋ยกา**
แล้วทำท่าบินมาบินไป

คุณครูใจดียิ้มสดใส ชอบใจเพลง **กาเอ๋ยกา**
แล้วทำท่าบินมาบินไป

คุณครูบอกว่า “ครูก็มีเพลง **กาดำ** จะมาร้อง
ให้ฟัง” เด็ก ๆ รีบพากันนั่ง รอฟังเพลงจากคุณครู

พอคุณครูร้องเพลงจบ เด็ก ๆ พวกเขาก็นับมือให้
 แล้วถามว่า “คุณครูร้องเพลงอะไร ทำไมไม่เหมือน
 เพลงที่เคยฟังล่ะครับ”

คุณครูใจดีบอกว่า “เพลง **กาดำ** ที่ครูร้อง
 เป็นบทดอกสร้อยของเก่า ตอนเด็ก ๆ ครูเคยอ่าน
 เป็นทำนองเสนาะ ถ้าอ่านออกเสียงให้ไพเราะ
 บทดอกสร้อยก็จะน่าฟัง”

เด็ก ๆ ขอให้คุณครูช่วยสอนอ่านบทดอกสร้อย

ร้อง เล่น เขียน อ่าน เขียน คติ

๑. “นกอะไรเอ๋ย สีดำทั้งกายา ร้อง กา กา กังวานไกล”
๒. มาร้องเพลง กาเอ๋ยกา พร้อมทำท่าไปตามเพลง
๓. ใครรู้จัก นกกา บ้าง เล่าให้กันฟัง

กา หรือ กาดำ

กา เป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง พบเห็นได้หลายถิ่นของโลกและในประเทศไทย เสียงร้อง กา กา น่าจะเป็นที่มาของการเรียกชื่อว่า กา และยังนิยมเรียกว่า อีกา หรือ กาดำ ตามสีขน คนไทยคงติดตามขนสีดำสนิทของกา จนกล่าวเป็นสำนวนเปรียบเทียบกับคนใจดำว่า “ใจดำเหมือนอีกา” กาสามารถสื่อสารทำท่าทางทำเสียงร้องได้แตกต่างตามที่ต้องการ และเลียนเสียงคำพูดได้ดีไม่แพ้นกขุนทอง

๔. ฝึกอ่านบทดอกสร้อย กาดำ เป็นทำนองเสนาะพร้อมกัน

๕. เมื่ออ่านบทดอกสร้อย กาดำ แล้ว ช่วยกันศึกษาธรรมชาติของกาเพิ่มเติม และช่วยกันคิดว่านิสัยของกาเป็นอย่างไร พร้อมบอกเหตุผล

๖. อ่านคำต่อไปนี้ แล้วบอกว่า อยากรู้เป็นเพื่อนกับคนที่มี “ใจ” แบบใด เพราะเหตุใด

ใจดี	ใจร้าย	ใจดำ	ใจกว้าง
ใจแคบ	ใจซื่อ	ใจคด	ใจงาม
ใจทราม		ใจโอบอ้อมอารี	
ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		ใจเมตตากรุณา	

๗. มารู้จัก บทดอกสร้อย

ดอกเอ๋ยดอกสร้อย

ทุกบาทบาทเรียงร้อยเลิศล้ำค่า
 “กาเอ๋ยกาดำ” ดังตำรา
 เปี่ยมน้ำใจนักหนาหนอกาดำ
 กลอนดอกสร้อยมี “เอ๋ย” ในวรรคแรก
 สัมผัสแทรกสรรคารมช่างคมซ้ำ
 ครบแปดวรรคจบพจน์บทลำนานา
 อย่าลืมคำสุดท้ายให้ใช้เอ๋ย

๘. บทดอกสร้อยที่ไพเราะและให้ข้อคิดดี ๆ นอกจากบทกาดำ แล้ว ยังมีอีกจำนวนมาก เช่น **มดแดง แมวเหมียว เต็กน้อย** อ่านบท **นกขมิ้นเหลืองอ่อน** แล้วช่วยกันบอกความดีของนกขมิ้นว่าเป็นแบบอย่างในเรื่องใด และสามารถนำแบบอย่างนั้นมาใช้ในการเรียนหรือการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไร

นกขมิ้นเหลืองอ่อน

ปีกเอ๋ยปีกชิน
นกขมิ้นเรื่อเรื่องเหลืองอ่อน
ถึงเวลาหากินก็บินจร
ครั้นสายัณห์แผ่นร่อนมานอนรัง
ความเคยคุ้นสกุณาอุตสาหะ
ไม่เลยละพุ่มไม้ที่ใจหวัง
เพราะปากเพียรชอบที่มีกำลัง
เป็นที่ตั้งตนรอดตลอดอายุ

(หลวงมลอธานุโยค [นก], **ดอกสร้อยสุภาวดี**, กระทรวงศึกษาธิการ.)

๙. อ่านนิทานอีสปสนุกนักหนา เรื่อง **กากับเหยือกน้ำ** มาติดตามกันว่า กากตัวนี้ดีอย่างไร แล้วตั้งชื่อเรื่องใหม่ให้เหมาะสม

กากับเหยือกน้ำ

กากตัวหนึ่ง รู้สึกกระหายน้ำมาก จึงบินออกไปหาน้ำมาประทังชีวิต ไปพบเหยือกน้ำใบหนึ่งเห็นมีน้ำอยู่ รู้สึกยินดีมาก แต่พอจะกินก็รู้ว่าในเหยือกมีน้ำอยู่น้อยเหลือเกิน กากพยายามผลักเหยือกจะให้เอียงล้มลงเพื่อจะได้กินน้ำ แต่เหยือกหนักเกินไปจนผลักไม่ไหว ในที่สุดก็คิดขึ้นได้ จึงใช้ปากคาบหินก้อนเล็ก ๆ ใส่ลงไปในเหยือกทีละก้อน ๆ ทำให้ระดับน้ำสูงขึ้นจนสามารถกินน้ำได้ดังที่หวัง

(**นิทานอีสป** ฉบับโครงการนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ภาษาไทย, กระทรวงศึกษาธิการ.)

๑๐. ช่วยกันบอกว่า ภาพต่อไปนี้ตรงกับสำนวนเกี่ยวกับนก
ในข้อใด พร้อมบอกความหมายของสำนวนนั้น

- ๑) ก. นกปีกหัก
- ๒) ข. นกมีหู หนูมีปีก
- ๓) ค. สงสารลูกนกลูกกา
- ๔) ง. นกสองหัว
- ๕) จ. เสียงนกเสียงกา
- ๖) ฉ. ปล่อยนก ปล่อยกา
- ๗) ช. ยิงปืนนัดเดียว ได้นกสองตัว
- ๘) ซ. นกน้อยทำรังแต่พอตัว
- ๙) ฅ. ชี้นกเป็นนก ชี้นไม้เป็นไม้

คำศัพท์

กลุ่ม	รุ่มกันเข้าไป มักใช้ซ้อนกับคำว่า รุ่ม เป็น กลุ่มรุ่ม และคำว่า รุ่ม มักใช้ ซ้อนกับคำว่า ล้อม เป็น รุ่มล้อม กระจายอยู่ทั่วไป
เกลื่อน	ชกซ้ำ, เกลื่อนเกลื่อน
แซ่เขื่อน	(อ่านว่า ตั้น - ไช) ชื่อไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ใบหนาทึบ
ต้นไทร	ต้นไทรมีหลายชนิด บางชนิด มีรากห้อยย้อยออกมาจากกิ่ง
ต้นโพ	ชื่อไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีใบรูปหัวใจ
ทำนองเสนาะ	ปลายใบเรียวยาวคล้ายหาง นิยมปลูกในวัด
	(อ่านว่า ทำ - นอง - สะ - เหนาะ) วิธีการออกเสียงอย่างไพเราะตามลีลา ของร้อยกรองแต่ละชนิด

ธรรมชาติ

(อ่านว่า ทำ - มะ - ชาด)

ความเป็นไปเป็นอยู่ตามปกติธรรมดา
ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ธรรมชาติ
ของนก ธรรมชาติของคน ธรรมชาติ
ของป่าไม้ เป็นต้น

นกขมิ้น

(อ่านว่า นก - สะ - มิน)

ชื่อนก มีหลายชนิด หลายสี แต่ที่
คนไทยรู้จักดี คือ นกขมิ้นสีเหลือง
อ่อน ๆ

นกขุนทอง

ชื่อนกในวงศ์เดียวกับนกเอี้ยง ขนมี
สีดำเลื่อมเป็นมัน ที่ปากมีขนสีขาวแซม
ปากสีแสด ขาและตีนสีเหลืองจัด
ร้องเลียนเสียงคนหรือเสียงอื่น ๆ
บางอย่างได้

ปรบมือ

ใช้ฝ่ามือสองข้างตบกันหลาย ๆ ครั้ง
เพื่อแสดงความพอใจหรือยินดี

เฝ้า

เฝ้า

พร้อมพรัก

รวมอยู่พร้อมหน้ากัน

วรรค

(อ่านว่า วก)

เหยื่อ

ตอนหนึ่ง ๆ ของคำที่เขียนต่อเนื่องกัน

เหยือก

ในที่นี้หมายถึง อาหารที่หามาได้

ภาชนะใส่นํ้า มีขนาดใหญ่และสูงกว่า

ถ้วย มีหูจับข้างเดียว

อารี

มาจาก โอบอ้อมอารี หมายถึง มีน้ำใจ

เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

อุตสาหะ

(อ่านว่า อุด - สะ - หะ)

บากบั่น, อดทน, ไม่ย่อท้อ